

Nr 26

Utlåtande i anledning av motioner om en allmän tandvårdsförsäkring.

Andra lagutskottet har behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, I: 508 av fru *Olsson, Elvy*, och fröken *Pehrsson* samt II: 586 av herr *Gustavsson* i Alvesta m. fl.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att förslag om utformningen av en allmän tandvårdsförsäkring i enlighet med vad i motionen anförts skyndsamt föreläggas riksdagen».

Tandvårdsförmåner inom socialförsäkringen

Gällande bestämmelser

Enligt *lagen om allmän försäkring* utgår i vissa fall ersättning för utgifter för tandläkarvård. Det gäller dels viss behandling, som föranletts av sjukdom och meddelats av tandläkare vid centraltandpoliklinik, tandläkarhögskola eller allmänt sjukhus, dels ock behandling som meddelats blivande eller nyblivna mödrar. Vad som är ersättningsgill behandling anges i en särskild, av Kungl. Maj:t fastställd förteckning. För annan än blivande eller nyblivna mödrar är det i huvudsak fråga endast om specialistbehandling. Ersättning utgår med 3/4 av utgifterna eller, om dessa överstigit ett visst taxebelopp, med 3/4 av sistnämnda belopp.

Enligt *lagen om yrkesskadeförsäkring* kan ersättning utgå för tandläkarvård, som föranletts av yrkesskada.

Historik

Rätt till ersättning inom sjukförsäkringen i vissa fall för utgifter för tandläkarvård infördes år 1952. Rätten begränsades till behandling av svårare former av sjukdom i tänder, munhåla och käkar. Som förutsättning uppställdes vidare att vården meddelats vid centraltandpoliklinik, tandläkarhögskola eller allmänt sjukhus. Främst var det folktandvårdens utbyggnadsproblem och kostnadshänsyn som motiverade begränsningarna. Vid flera tillfällen därefter gjordes i riksdagen framstötningar om utvidgning av ersättningsmöjligheterna, dock utan åsyftat resultat. På grundval av förslag av den s. k. socialpolitiska kommittén genomfördes emellertid år 1962 tandvårdsförsäkring inom moderskapsförsäkringen. I förslaget uttalades att man genom en tandvårdsförsäkring för mödrar hade möjlighet att på

ett begränsat område vinna erfarenheter som skulle komma en allmän tandvårdsförsäkring till godo.

Sjukförsäkringsutredningen, som tillsattes 1961, fick till uppgift bl. a. att undersöka förutsättningarna för en vidgad rätt till ersättning för tandläkarvård. Utredningen framlade i början av 1965 ett delbetänkande, innefattande förslag till en allmän tandvårdsförsäkring. Utredningen ansåg det ej vara möjligt att lösa de vuxnas tandvårdsfråga inom folktandvårdens ram och fann därför att annan utväg ej stod till buds än att innefatta ersättning för utgifter för tandläkarvård bland förmånerna inom den allmänna försäkringen. Visserligen ansåg utredningen att man kunde befara vissa olägenheter av en allmän tandvårdsförsäkring, bl. a. att en ökad tandvårdsefterfrågan skulle medföra risk för omotiverade arvodeshöjningar inom privatpraktiken och därmed dålig avlastning av de försäkrades kostnader, fara för en minskning av tandläkarvårdens sammanlagda resurser samt ytterligare ökning av folktandvårdens rekryteringssvårigheter. Emellertid var enligt utredningens mening de fördelar som stod att vinna med att införa tandläkarvårdsersättning såsom en sjukförsäkringsförmån så betydande att en dylik reform borde genomföras. Sjukförsäkringsutredningens förslag har remissbehandlats men hittills inte lett till lagstiftning, när det ansetts att ytterligare utredning behövde göras innan slutlig ställning tas till en allmän tandvårdsförsäkring. Särskilt har vissa grundläggande spörsmål i fråga om folktandvården bedömts vara i behov av penetrering.

Motionerna

I motionerna uttalas inledningsvis, att de allra flesta människor i vårt land på grund av tandsjukdomarnas utbredning har så gott som årligen behov av tandläkarvård. Verkställda undersökningar visar, att detta regelbundet återkommande behov i fråga om stora delar av befolkningen ej är tillfredsställt i den omfattning som krävs för att vidmakthålla en god tandstatus. Vårdbehovet är enligt motionärerna främst framträdande hos lägre inkomsttagare. Motionärerna erinrar om ovannämnda, av 1961 års sjukförsäkringsutredning avlämnade betänkande och fortsätter:

Regeringen vidtog dock ingen annan åtgärd med anledning av betänkandet än att två år senare tillsätta en ny utredning, 1967 års folktandvårdsutredning, som har till uppdrag att utreda folktandvårdens omfattning och organisation. Den jämlikhetsreform som en allmän tandvårdsförsäkring innebär har skjutits på framtiden.

Det är därför angeläget att riksdagen begär att förslag till utformning av en tandvårdsförsäkring skyndsamt föreläggs riksdagen. Vid det utredningsarbete som erfordras bör särskilt beaktas frågan om införande av resekostnadsersättning i samband med tandläkarvård. Stora grupper i vårt land, i synnerhet landsbygdens befolkning, drabbas av icke oväsentliga merkostnader på grund av långa resor i samband med tandvården. Detta förhållande liksom tandläkarkårens ojämna geografiska spridning torde vara anledningen till att besöksfrekvensen hos tandläkare är väsentligt lägre hos befolkningen på landsbygden än i städer och tätorter, vilket 1961 års sjukförsäkringsutredning betecknade som klart otillfredsställande.

1967 års folktandvårdsutredning m. m.

Enligt bemyndigande den 16 december 1966 har sakkunniga tillkallats för att utreda frågan om folktandvårdens ställning och organisation m. m. Utredningen har antagit namnet *1967 års folktandvårdsutredning*. I utredningsdirektiven framhöll föredragande departementschefen det angelägna i att söka förbättra möjligheterna för den enskilde att erhålla en god tandvård till överkomliga kostnader. Remissbehandlingen av sjukförsäkringsutredningens förslag visade emellertid, att ytterligare utredning behövde göras, innan man slutligt tog ställning till en allmän tandvårdsförsäkring. Departementschefen underströk, att en sådan försäkring inte fick äventyra de framsteg som folktandvården medfört, inte minst när det gällde tandvården för barn och ungdom. I direktiven uttalades fortsättningsvis bl. a. följande:

En lagstadgad effektiv folktandvårdsorganisation utgör enligt min mening den nödvändiga grundvalen för en tandvårdsförsäkring. Som ett förstahandsmål bör gälla att den kostnadsfria, organiserade barntandvården får sådan omfattning att den räcker till för samtliga barn i åldrarna upp till 17 år. En tandvårdsförsäkring skall alltså inte behöva omfatta dessa grupper.

Vuxentandvården inom folktandvården bör vara avgiftsbelagd och taxebunden. Inom vuxentandvården är det särskilt angeläget att tandvårdsmöjligheterna i glesbygderna säkerställs. Specialistvården bör även byggas ut. På något längre sikt bör eftersträvas att folktandvården kan svara för en större andel av den samlade vuxentandvården än hittills. Den taxa som kommer att gälla för folktandvården bör på så sätt kunna bli vägledande för arvodesättningen inom tandvården i dess helhet.

Utredningen beräknas lägga fram sitt betänkande under april månad 1970.

I *årets statsverksproposition* uttalar föredragande departementschefen, att han har för avsikt att när folktandvårdsutredningens betänkande föreligger ta upp frågan om utformningen av en tandvårdsförsäkring.

Tidigare riksdagsbehandling

Riksdagen hade år 1967 att ta ställning till motioner angående tandvårdsförmåner för ungdomar. *Statsutskottet* avstyrkte motionerna i sitt av riksdagen godkända *utlåtande nr 5* och anförde, att en reform i enlighet med motionsyrkandena borde anstå till dess folktandvårdsutredningen lämnats tillfälle att lägga fram förslag.

I motioner vid 1968 års riksdag hemställdes om utredning och förslag beträffande tandvårdsförsäkring för ålderspensionärer. Motionerna, som avslogs av riksdagen, behandlades av *andra lagutskottet* i *utlåtandet nr 10*, vari utskottet anförde bl. a.:

Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att man förbättrar möjligheterna för den enskilde att erhålla god tandvård till rimliga kostnader. Detta gäller självfallet för pensionärer likaväl som för andra medborgare. Huruvida en reform bör ske genom en allmän försäkring eller på annat sätt kan utskottet inte nu ta ställning till. Resultatet av 1967 års folktandvårdsutrednings arbete måste avvaktas.

Med hänsyn härtill och då inte nu kan överblickas om en framtida reform bör ske successivt och vilka grupper som i så fall skall prioriteras, kan utskottet inte biträda motionerna.

Utskottet

Förslag om en allmän tandvårdsförsäkring har i början av år 1965 lagts fram av 1961 års sjukförsäkringsutredning. Enligt förslaget skulle ersättning för tandläkarvård utgå på i princip samma sätt som ersättning för läkarvård. Förslaget har remissbehandlats men har inte lett till lagstiftning. Vid prövning av frågan inom Kungl. Maj:ts kansli har ansetts att ytterligare utredning, främst av vissa grundläggande spörsmål rörande folktandvården, erfordrades innan slutlig ställning kunde tas till frågan om en allmän tandvårdsförsäkring. Utredningsuppdraget har anförtratts 1967 års folktandvårdsutredning.

Motionärerna yrkar att förslag till utformning av en tandvårdsförsäkring skyndsamt föreläggs riksdagen.

Folktandvårdsutredningen har nyligen lagt fram sitt slutbetänkande. Chefen för socialdepartementet har i årets statsverksproposition uttryckt sin avsikt att ta upp frågan om utformningen av en tandvårdsförsäkring när utredningens betänkande föreligger. Enligt vad utskottet inhämtat förbereds inom departementet en särskild utredning om formerna för en allmän tandvårdsförsäkring. Resultatet av denna utredning bör avvaktas, och motionerna bör därför inte leda till något riksdagens initiativ.

Utskottet hemställer,

att motionerna I: 508 och II: 586 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 april 1970

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Strand (s), fru Hamrin-Thorell (fp)*, herrar Lars Larsson (s), Dahlberg (s), Österdahl (fp), Kaijser (m)*, fru Grethe Lundblad (s) och fröken Pehrsson (cp)*;

från andra kammaren: fröken Sandell (s), herrar Fredriksson (s)*, Ringaby (m)*, Gadd (s), fru Nilsson (cp), herr Aldén (s)*, fru Fränkel (fp)* och fru Håvik (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av fröken *Pehrsson* (cp) och fru *Nilsson* (cp).